

Naslov članka/Article:

FORMATIVNO SPREMLJANJE KOT DEL PROFESIONALNEGA RAZVOJA VZGOJITELJA

Formative Assessment Professional Development

Avtorica/Author:

Anja Ribič

CC licenca



Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav



Vzgoja in izobraževanje št. 2-3/2025, letnik 56

ISSN 0350 -5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Anja Ribič

Osnovna šola Polzela

FORMATIVNO SPREMLJANJE KOT DEL PROFESIONALNEGA RAZVOJA VZGOJITELJA

Formative Assessment Professional Development

<https://doi.org/10.59132/viz/2025/2-3/55-57>

IZVLEČEK

Avtorica v članku poudarja, da je profesionalni razvoj vzgojitelja neločljivo povezan z izkustvenim učenjem in refleksijo lastnega dela, pri čemer ima pomembno vlogo formativno spremljanje. Slednje temelji na sprotnem opazovanju otrok, podajanju povratnih informacij ter vključevanju otrok v načrtovanje, izvajanje ter refleksijo dejavnosti. Vzgojiteljica opisuje svoj osebni razvoj znotraj razvojne naloge, ki jo je izzvala k opuščanju togo zastavljenih načrtov in odprtosti do otrokovih pobud. Ključno vlogo pri uspehu pripisuje dobremu timskeemu delu in podpori strokovnih delavk. Članek nazorno pokaže, kako lahko premišljeno vključevanje formativnega spremljanja pripomore k bolj spodbudnemu, vključujočemu in otroku prilagojenemu vzgojno-izobraževalnemu okolju.

Ključne besede: formativno spremljanje, profesionalni razvoj vzgojitelja, spodbudno učno okolje, individualizacija, sodelovanje s starši in timsko delo

ABSTRACT

The author underlines the strong connection between teacher professional development, experiential learning and reflection on one's practice, all of which necessitate active engagement in formative assessment. The approach focuses on the ongoing observation of children, providing feedback, and involving children in planning and implementing activities. The teacher portrays her personal development as part of a developmental task, which challenges her to move away from rigid plans and be receptive to children's initiatives. She credits her success to effective teamwork and support from fellow practitioners. The article illustrates how the thoughtful integration of formative assessment can foster a more supportive, inclusive, and child-centred educational environment.

Keywords: formative assessment, teacher professional development, stimulating learning environment, individualisation, cooperation with parents and teamwork

Verjamem, da bi se vzgojitelji strinjali z mano, da je naš profesionalni razvoj vseživljenjsko učenje, v katerem ima tudi izkustveno učenje pomembno vlogo. Vzgojitelji se torej učimo ob prepoznavanju izzivov (ki so lahko širši, kontekstni ali ožji) in ob zavestnem, razmišljujočem iskanju ustreznih odgovorov nanje. Življenjski izzivi lahko spodbudijo posameznikov razvoj, kolikšen pa bo, je odvisno od tega, kako se bo posameznik nanje odzval in koliko bo celostno izkušnjo osmisлил in predelal.

V sodobni vzgoji in izobraževanju je vedno večji **poudarek na pristopih, ki omogočajo boljše razumevanje otrokovih potreb, napredka in individualnosti posameznika**. Eden od takšnih pristopov je zagotovo formativno spremljanje, ki sem ga imela priložnost podrobno spoznati kot članica razvojne naloge Varno in spodbudno učno okolje – ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje. Kot vemo, je formativno spremljanje proces, ki temelji na sprotnem opazovanju otrok, podajanju povratnih informacij ter prilagajanju vzgojno-izobraževalnega dela glede na otrokove potrebe. Gre za neprekinjen proces, ki pomaga vzgojitelju razumeti, kako otroci napredujejo, da jih lahko spodbuja k nadaljnjemu razvoju.

Moja izkušnja je bila, da sem se sprva srečala z veliko težavo: kako bom zmogla vse elemente formativnega spremljanja vključiti v svoje delo. Kot vzgojiteljica v oddelku sem pred razvojno nalogo Formativno spremljanje imela jasno zastavljene cilje kako bodo otroci ob mojem vodenju sledili procesu učenja. Dnevne in tedenske priprave so bile zelo jasno zapisane, dejavnosti so si sledile po načrtanem planu, izjemoma je prihajalo do odstopanj znotraj priprave.

Moj prvi korak k profesionalnemu razvoju v okviru razvojne naloge Formativno spremljanje je bil ta, da sem si zadala izziv: »Kaj pa, če danes v skupini mojih otrok vse ne bo potekalo, kot sem pričakovala?

Kaj, če bo kateri od otrok želel narediti malo drugače, po svoje, kaj pa, če bo interes otrok povsem drugje, kot pa je zapisano v moji dnevni pripravi?« Tako sem izzvala samo sebe in spremljala svoje občutke pri tem, ko stvari v moji okolici niso potekale po mojih zastavljenih ciljih.

Zavedam se, da sem uspela svoj profesionalni razvoj kot vzgojiteljica dvigniti na višjo raven tudi zato, ker delo v razvojni nalogi poteka v pozitivnem timu. Zagotovo mi ne

bi uspelo brez dobrih sočlanic razvojne naloge, s katerimi smo najprej postale dobre in kritične prijateljice. Vse precej različne, a vsaka s svojimi izkušnjami, smo uspele tim povezati v celoto in v njem najti oporo. Vedno ko smo bile v stiski, ko nam je zmanjkalo idej ali motivacije, smo si ob skupnih timskih načrtovanjih povrnile zagon in željo po nenehnem raziskovanju formativnega spremljanja. Znotraj razvojne naloge imamo tako dobro oblikovan tim in nenehno podporo vodstva, ustvarili smo učečo se skupnost, torej smo razvojno nalogo iz manjšega tima petih članic razširile na celoten kolektiv. Na popoldanskih sejah vzgojiteljskega zbora pripravljamo delavnice, primere dobre prakse itd. za vse vzgojiteljice in pomočnice v vrtcu. Spodbujamo jih k aktivnemu sodelovanju, glavni cilj pa je seveda ta, da tudi same čim večkrat uporabijo elemente formativnega spremljanja pri svojem delu. Vsi cilji formativnega spremljanja se povezujejo tudi z našimi cilji na ravni institucije.

Hoyal (1989, cit. po Marentič Požarnik, 1993) govori o profesionalnosti kot o kvaliteti profesionalnih znanj, spretnosti in vrednosti, združenih v profesionalni rasti, ki se izkazujejo z naslednjimi značilnostmi:

- opravljanje pomembne družbene funkcije,
- visoka raven specifičnega znanja in spretnosti,
- visokošolska ali tudi podiplomska izobrazba,
- oblikovana poklicna etika,
- sposobnost delovanja v nepredvidljivih problemskih situacij,
- samoizpopolnjevanje ob razmišljujoči analizi svojih izkušenj,
- precej svobode in avtonomnosti v izbiri delovnih pogojev,
- združevanje v profesionalne organizacije, ki zastopajo interese svojih članov.

Po zgoraj opisanem menim, da poklicnega razvoja ne moremo gledati ločeno od siceršnjega osebnostnega razvoja oz. dozorevanja. Sicer ni nujno, da bo napredek na enem področju avtomatično pripeljal do napredka na drugem področju, a vendar je razvoj, ki je zakoreninjen v celotni osebnosti, razvoj, ki obseže tudi vzgojiteljevo osebnost, celovitejši in skladnejši. Vzgojiteljevo osebnost razumemo tudi kot sistem med sabo povezanih stališč, motivov, vrednot in idealov, organiziranih okoli pojma o sebi.

Na začetku poti v razvojno nalogo Varno in spodbudno učno okolje – Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje sem bila precej zmedena, pričakovala sem, da bom usvojila teorijo razvojne naloge, jo skozi prakso ponesla v skupino, predstavila izvedeno in naloga bo opravljena. Sam projekt je bil seveda veliko več kot le to, da sem pridobila zelo veliko teoretičnega znanja. Spoznala sem elemente formativnega spremljanja, ki so mi opora za varno in spodbudno učno okolje.

Kot prvi element formativnega spremljanja zagotovo izpostavljam **aktivno vključenost otrok v proces**. Skozi razvojno nalogo sem spoznala, kako pomembno je, da so otroci sodelovalci dejavnosti že od prvega koraka, torej izbire teme, načrtovanja izvedbe itd. Otroke ves čas spodbujam, da dajejo pobude, da izrazijo svoje interese, da razmišljajo o aktivnostih v oddelku in da sami razmislijo o učenju v oddelku, vnaprej si pripravim list, kjer zapišem otrokovo predznanje, ugotovitve, ideje, in pridobljene rezultate uporabim kasneje za načrtovanje dela na področju, ki otroke najbolj notranje motivira. Otrokove interese vključim v nadaljnje načrtovanje vzgojno-izobraževalnega procesa, upoštevam posameznike, ki v oddelku odstopajo, in skrbim tudi za njihov razvoj. V mislim imam primer dečka, ki prihaja iz tuje govorečega

okolja. Njegov interes je zelo šibek, saj prihaja do težav pri razumevanju jezika. Da bi mu pomagala pri vključevanju in da bi bil njegov interes slišan, sem izkoristila njegovo močno področje – zanimanje za zajce. Preverila sem predznanje vseh otrok in ugotovila, da bo tema zanimiva vsem otrokom. Sreča v očeh dečka, ko smo prepevali, slikali, ustvarjali, brali, obiskovali kmetije, je bila neverjetna. Deček od takrat naprej veliko raje prihaja v vrtec, počuti se sprejetega.

Pri elementu **učnja otrok od otrok** s pomočjo opazovanja spodbujam interakcijo med otroki, poslušam komunikacijo med vsakodnevno igro na varni razdalji, poslušam, ali otroci v vsakdanjo komunikacijo z vrstniki vnašajo pridobljeno znanje preteklih tem, beležim anekdotske zapise, ki so zelo pomembni in dragoceni pri sledenju procesa otrokovega razvoja, opazim posameznike, ki znotraj skupine ne delujejo, ponudim jim dodatno pomoč pri vključitvi v skupino (postanem soigralka pri igri, spodbujam sodelovalno igro itd.). Vsi otroci v oddelku imajo tudi svoje osebne mape, ki so vsak dan na istem mestu, dostopne vsem. V njih vlagamo anekdotske zapise, ki nastajajo v aktivnih dopoldnevih, risbice, stvari, ki jih otrok želi shraniti med svoje dokumente.

Velik izziv so mi predstavljali **dokazi**. Zavestno sem se morala naučiti, kako zbirati in dokumentirati dokaze posameznih otrok ter pri tem čim manj motiti vzgojno-izobraževalni proces. Dokaze zbiram v obliki anekdotskih zapisov, dosežke otrok fotografiram, snemam, zbiram izdelke posameznega otroka, intelektualni razvoj velikokrat spremljam ob plakatu. Na začetku teme naredimo plakat o trenutnem stanju, ob koncu tematskega sklopa ponovimo idejo s plakatom in dobim povratno informacijo o pridobljenem znanju. Pri tem se že navezujem na naslednje načelo povratne informacije.

Pri **povratni informaciji** so mi npr. v veliko pomoč posnetki; otrok sliši, vidi, poda povratno informacijo. Sama se vselej trudim, da podajam povratne informacije na otroku razumljiv način, pri tem sem previdna, da so povratne informacije podane kakovostno in da spoštujejo otrokov način razmišljanja, tj., da ima otrok dovolj časa za razmislek in dovolj časa za odgovor, podam jo tako, da otroke spodbudim k opisovanju svojih izkušenj, tisto, kar so doživeli, najlažje in najbolj suvereno opišejo. Povratno informacijo delim z namenom, da posameznega otroka podprem in mu pomagam pri nadaljnjem razvoju in učenju.

Pri **samovrednotenju**, zadnjem od elementov formativnega spremljanja, želim izpostaviti, da je moja naloga, da pomagam otrokom razmišljati o tem, kar so spoznali, kar smo se na novo naučili, da razmišljajo o naučenem in da znanje povezujejo. Primer: Brali smo knjigo o superdeževniku, likovno ustvarjali, sejali rože z zemljo, v kateri je živel Superdeževnik, raziskovali, ustvarjali znotraj igralnice. Ko smo prišli na igrišče, so otroci samoiniciativno na pobudo dveh dečkov raziskovali po igrišču in nekaj iskali. Po nekaj minutah sem izvedela, da iščejo Superdeževnika in njegove brate. Tako so otroci temo iz igralnice prenesli še na prosto – na vrtčevsko igrišče. Zagotovo je samovrednotenje eden težjih načel formativnega spremljanja, zato ga sama približam z izdelovanjem plakatov, miselnih vzorcev, fotografij, likovnih izdelkov. Glede na posamezno temo se vedno odločim plakat narediti dvakrat; pred začetkom teme in ob koncu.

Pri spoznavanju in upoštevanju načel formativnega spremljanja pri mojem delu mi je bilo v veliko pomoč upoštevanje pedagoških standardov ISSA:

1. standard: INDIVIDUALIZACIJA

Vzgojitelji spoštujemo različnost znotraj oddelka in se odzivamo na individualne potrebe, sposobnosti in potencialne

vsakega posameznega otroka v oddelku, tako da uporabljamo znanje o razvoju otrok in odnose, ki jih gradimo z otrokom in njegovo družino.

2. standard: SPODBUDNO UČNO OKOLJE

Kot vzgojiteljica v oddelku oblikujem in podpiram varen, spodbuden in vključujoč oddelek z organizacijo učnega okolja, ki otrokom omogoča dovolj učnih izzivov, samostojnega in sodelovalnega dela ter pridobivanje izkušenj o demokraciji.

3. standard: SODELOVANJE Z DRUŽINAMI

Vzgojitelji imamo zelo pomembno vlogo pri razvijanju partnerskega odnosa z družinami, s tem zagotovimo optimalno podporo učnim in razvojnim potrebam otrok.

Vzgojitelj omogoča staršem, da se učijo ter medsebojno izmenjujejo znanje in izkušnje o negi, razvoju, vzgoji in učenju svojih otrok.

Vzgojitelj pomaga družinam pri pridobivanju strokovne pomoči za njihove otroke, če jo potrebujejo.

4. standard: STRATEGIJE SMISELNEGA UČENJA

Vzgojitelji načrtujemo in uvajamo različne strategije, s katerimi spodbujamo razumevanje pojmov, inovativnost, ustvarjalnost, samostojno odkrivanje, medsebojno sodelovanje ter raziskovanje.

5. standard: NAČRTOVANJE IN EVALVIRANJE

Vzgojitelji na temelju sistematičnega opazovanja in sledenja napredka vsakega otroka v skupini oblikujemo načrt, ki temelji na ciljih in individualnih potrebah otrok.

6. standard: PROFEISONALNI RAZVOJ

Vzgojitelji redno vrednotimo in ocenjujemo kakovost lastnega dela, sodelujemo s kolegi timu in kolektivu.

7. standard: SOCIALNA INKLUZIJA

Vzgojitelji ves čas modeliramo in spodbujamo oblikovanje vrednot in znanj, ki podpirajo uresničevanje človekovih pravic, socialno vključevanje in ustvarjanje odprtih demokratičnih civilnih družb, vključno z varovanjem pravic vseh otrok.

ZAKLJUČNA REFLEKSIJA

Ob začetku razvojne naloge sem imela torej precej težav z upoštevanjem načel formativnega spremljanja pri svojem delu, saj je bilo moje delo že vnaprej načrtovano, predvideno in zastavljeno. Sledila je zavestna odločitev, da bom sledila ciljem razvojne naloge, v oporo mi je bil celoten tim in v svoje delo sem aktivno vključila tudi svojo pomočnico. Na enostaven način sem ji predstavila vsebino in potek razvojne naloge, v kateri sodelujem (takrat že dve leti), in jo prosila, da skupaj ustvarjava spodbudno učno okolje z vsemi elementi formativnega spremljanja. Menim, da je zelo pomemben odnos, ki ga imata v skupini pomočnica in vzgojiteljica. Njena volja, zaupanje, ki ga je prinesla v skupino, je bila samo še dodana vrednost, da sva vse leto uspešno vodili skupino in opazovali napredek otrok.

Pri sebi sem opazila največjo spremembo, ko sem otrokom dovolila, da so samostojni, da ne predvidim vsake situacije in jim dovolim, da se kdaj zmotijo, da sami poiščejo rešitve. Skozi razvojno nalogo in z vnašanjem pridobljenega znanja v vsakodnevno delo sem dobivala potrditve, da delam prav, saj je bilo vzdušje v skupini pozitivno, mirno, otroci so postali notranje motivirani, samostojni.

Zelo veliko me je naučil tudi deček, ki je dve leti v skupino prinašal veliko empatije, srčnosti ter na drugi strani nenehno iskanje pozornosti. Ko sem pri njem začela iskati močna področja, upoštevati njegove interese, je bilo delo veliko lažje, deček se je samoiniciativno zaigral, posegal po dejavnostih, ki so bile prikrito pripravljene za njega. Pogosto sem snemala njegovo igro in druge aktivnosti in šele pri ogledu posnetkov opazila, kako reagiram ob določeni situaciji in kako reagira on.

Zdaj sem se pri svojem delu naučila ponuditi veliko različnih dejavnosti, ki si jih otroci izberejo sami, vselej izhajam iz njihovega interesa in želja. Ponosna sem tudi na to, da starši na govorilnih urah pohvalijo najino delo. Z zadovoljstvom opisujejo otroke, ki z žarom v očeh pričakujejo naslednji vrčevski dan, ko bomo npr. sadili sončnice, ki smo jih v eni od zgodb tudi spoznali.

Če bi bila še vedno »stara« Anja, bi seveda sadili previdno, brez zemlje na tleh, oz. bi že nekaj dni vnaprej razmišljala, kje bomo sadili in kako, da ne bo kaosa v skupini. Zdaj je moje delo drugačno. Otroci so prinesli svoje cvetlične lončke, najprej smo nekaj dni spoznavali zemljo, se igrali, presipali, tudi deževnike smo spoznali. Ko sem opazila, da je tretji dan interes nižji, sem samo pokazala semena sončnic, otroci so poiskali svoje lončke, jih polnili, dodajali semena in jih na koncu sami zalili. Naslednje dni je bilo opazovati njihovo skrb za lončnice nepopisno zadovoljstvo. Če je kdo manjkal, se je takoj javil nekdo drug, ki je opazoval, risal spremembe in zalival sončnico. Opazila sem tudi, kako svojo energijo preneseš na otroke v skupini. Ko delujem po načelih formativnega spremljanja, sem sama veliko bolj umirjena, zaupam si in vedno opazim, kako to deluje na otroke. Otroci sledijo vzgojitelju, če le-ta zaupa vase in v njih.

V prihodnjih letih si želim vse pridobljeno znanje še ponotranjiti in skrbeti, da bodo otroci vsak dan v spodbudnem, učnem in varnem okolju. Veselim se dela z vsako novo strokovno delavko, ker vem, da lahko skupaj ustvariva največ. Vsako leto sem vesela tudi dejstva, da za mano stojijo tudi zadovoljni starši, ki opazijo in cenijo trud, ki ga vsakodnevno vlagam v svoje delo. Če se kdaj pa kdaj za trenutek še spozabim in sama prinesem škarje iz omare, me otroci že spomnijo, da bi morali to narediti sami.

Kot dobri vzgojitelji se moramo zavedati, da formativno spremljanje v vrtcu ni proces ocenjevanja, temveč način podpore otrokovemu celostnemu razvoju. Z opazovanjem, nudeno podporo, prilagajanjem dejavnosti in vključevanjem staršev ter otrok v spremljanje napredka vzgojitelji zagotavljamo, da otroci v predšolskem obdobju napredujejo na vseh področjih. To spremljanje ne le pomaga pri prepoznavanju potreb otrok, temveč tudi spodbuja njihov potencial za nadaljnji razvoj in učenje.

VIRI IN LITERATURA

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Cotič Pajtnar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., in Zore, N. (2019). *Formativno spremljanje v podporo učenju, Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod RS za šolstvo.

Kurikulum za vrtce (2011). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Zavod RS za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (1993). Akcijsko raziskovanje. *Sodobna pedagogika*, 44, 347-358.

Vonta, T., idr. (2006). *ISSA mednarodni certifikat odličnosti za vzgojitelje in učitelje: Osnove informacije o postopkih, ciljih in pogojih certifikacijskega procesa*. Pedagoški Inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.